Vlaams Parlement

stuk **1718** (2011-2012) – Nr. 3
ingediend op 6 februari 2013 (2012-2013)

Nota van de Vlaamse Regering

Vlaams Ouderenbeleidsplan 2010-2014

Voortgangsrapport 2010-2011

Verslag

namens de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebeleid
uitgebracht door mevrouw Mieke Vogels

verzendcode: REG

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: mevrouw Katrien Schryvers.

Vaste leden:
de dames Sonja Claes, Cindy Franssen, Vera Jans, Katrien Schryvers;
mevrouw Marijke Dillen, de heren Felix Strackx, Erik Tack;
de heer Peter Gysbrechts, mevrouw Vera Van der Borght;
de dames Mia De Vits, Else De Wachter;
de dames Lies Jans, Helga Stevens;
mevrouw Ulla Werbrouck;
mevrouw Mieke Vogels.

Plaatsvervangers:
de dames Caroline Bastiaens, Griet Coppé, Kathleen Helsen, Tinne Rombouts;
de heer Wim Van Dijck, mevrouw Linda Vissers, de heer Wim Wienen;
de dames Gwenny De Vroe, Lydia Peeters;
mevrouw Güler Turan, de heer Bart Van Malderen;
de dames Danielle Godderis-T'Jonck, Goedele Vermeiren;
de heer Jurgen Verstrepen;
de heer Bart Caron.

Stukken in het dossier:
1718 (2011-2012) – Nr. 1: Nota van de Vlaamse Regering
– Nr. 2: Verslag over hoorzitting

INHOUD

I. Toelichting door de heer Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin 4
1. Waarom een inclusief beleid voor ouderen? 4
2. Enkele cijfergegevens 4
3. Decretale basis ouderenbeleidsplan 4
4. Een Vlaams ouderenbeleid moet de voorwaarden creëren om 4
5. Vlaams Ouderenbeleidsplan 2010-2014 5
6. Monitoring van het plan: aanpak 5
7. Monitoring van het plan: inhoud 5
8. Monitoring van het plan: analyse van de algemene voortgang 5
9. Monitoring van het plan: analyse per thema 6
9.1. Thema 1: informatie, inspraak en participatie 6
9.2. Thema 2: armoede en sociale bescherming 6
9.3. Thema 3: diversiteit en discriminatie 7
9.4. Thema 4: gezondheid, sport en welzijn 7
9.5. Thema 5: actief en productief ouder worden 8
9.6. Thema 6: wonen en energie 8
9.7. Thema 7: mobiliteit, toegankelijkheid en veiligheid 9
9.8. Thema 8: cultuur, verenigingsleven, levenslang leren, toerisme en media 9
10. Verdere verloop van de monitoring 9
II. Bespreking 10
Gebruikte afkortingen 15

De Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebeleid besprak het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2010-2014. Voortgangsrapport 2010-2011 op dinsdag 16 oktober 2012 en dinsdag 8 januari 2013. Tussenin werd op 7 november 2012 een hoorzitting georganiseerd. Het verslag van die hoorzitting is verspreid als *Parl.St.* Vl.Parl. 2011-12, nr. 1718/2.

I. TOELICHTING DOOR DE HEER JO VANDEURZEN, VLAAMS MINISTER VAN WELZIJN, VOLKSGEZONDHEID EN GEZIN

1. Waarom een inclusief beleid voor ouderen?

Europa en zijn lidstaten staan voor een grote demografische uitdaging. Tegen 2020 zal zowel het aantal ouderen als hun aandeel in de samenleving aanzienlijk toenemen. In Vlaanderen is dat niet anders. Steeds meer mensen bereiken een zeer hoge leeftijd, gelukkig in vele gevallen in goede gezondheid. Zo hebben de meeste mensen op 60-jarige leeftijd nog meer dan een kwart van hun leven voor de boeg. De vergrijzing en de verzilvering brengen een aantal maatschappelijke uitdagingen en opportuniteiten met zich mee.

2. Enkele cijfergegevens

De cijfers voor Vlaanderen spreken voor zich: tussen 2010 en 2020 zal het aantal 65-plussers in Vlaanderen toenemen van 1,13 miljoen tot 1,35 miljoen. Vooral de oudste groep zal naar verwachting sterk stijgen. Minister *Jo Vandeurzen* verwacht in 2020 meer dan 80.000 extra 80-plussers. Het aantal 100-jarigen zal stijgen tot meer dan 2000.

Vele 60-plussers nemen actief deel aan het maatschappelijk leven door onder meer de zorg voor hun ouders of oudere familieleden, de opvang van de kleinkinderen, de actieve deelname aan het verenigingsleven of de inzet in het vrijwilligerswerk. Iedereen is overtuigd van het belang van een integrale strategie voor de oudere burgers van Vlaanderen en het spreekt voor zich dat de Vlaamse Regering haar verantwoordelijkheid voor die oudere burgers wil opnemen.

3. Decretale basis ouderenbeleidsplan

Het Vlaamse ouderenbeleid wil bijdragen tot de participatie, ontplooiing en ontwikkeling van alle ouderen, zowel in individueel als collectief verband. De Vlaamse overheid wil deze ontplooiing vormgeven op een inclusieve, duurzame, gecoördineerde en samenhangende wijze, in alle facetten, geledingen, structuren en niveaus van haar beleidsvoering, in dialoog en overleg met de geëigende doelgroep.

Het decreet van 30 april 2004 houdende de stimulering van een inclusief Vlaams ouderenbeleid en de beleidsparticipatie van ouderen vormt de decretale basis voor de opmaak van het huidige Vlaamse ouderenbeleidsplan en benoemt de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin tot coördinerend minister voor het ouderenbeleid.

4. Een Vlaams ouderenbeleid moet de voorwaarden creëren om ...

Artikel 3 van het decreet van 30 april 2004 geeft de opdracht weer van een Vlaams inclusief ouderenbeleid: “Een Vlaams ouderenbeleid moet de voorwaarden creëren om: 1° de toegang van elke oudere tot de economische, sociale en culturele rechten, vastgelegd in artikel 23 van de Grondwet, te waarborgen; 2° discriminatie en sociale uitsluiting op basis van leeftijd te voorkomen, te verminderen en op te lossen; en 3° de deelname van ouderen aan het uitstippelen, het uitwerken en het evalueren van dit beleid mogelijk te maken en te versterken.”.

Deze basisvoorwaarden zijn de bouwstenen van het Vlaams ouderenbeleidsplan.

5. Vlaams Ouderenbeleidsplan 2010-2014

Op 24 september 2010 keurde de Vlaamse Regering het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2010-2014 (*Parl.St.* Vl. Parl. 2010-11, nr. 686/1) goed. Dit nieuwe plan bouwt verder op de visie die aan het eerste Vlaams Ouderenbeleidsplan 2006-2009 (*Parl.St*. Vl. Parl. 2006-07, nr. 1213/1) ten grondslag lag, maar heeft voor de opmaak ervan de ouderen zelf van meet af aan sterker betrokken.

Het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2010-2014 heeft betrekking op alle Vlaamse beleidsdomeinen, en vertoont raakvlakken met beleidsdomeinen van andere bestuurlijke niveaus. Het beantwoordt de vraag wat het betekent om ouder te worden in Vlaanderen. Het plan bevat een visie op ouderen en op hun plaats in de (toekomstige) samenleving, en beklemtoont het belang van hun betrokkenheid. Het tracht dit concreet te maken aan de hand van doelen en acties geordend volgens acht thema's.

Het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2010-2014 is een meerjarenplan. Het bevat acht thema's die vertaald worden in een tachtigtal doelstellingen en 273 acties die men wenst te realiseren in 2014.

6. Monitoring van het plan: aanpak

Een dergelijk beleid eindigt niet bij de opmaak van een beleidsplan, maar begint daar pas mee. Om zicht te hebben op de stapsgewijze uitvoering ervan is een systematische monitoring aangewezen. De Vlaamse Regering heeft op 24 september 2010 beslist om de monitoring van het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2010-2014 toe te vertrouwen aan een werkgroep samengesteld uit de betrokken administraties, die getrokken wordt vanuit het Departement WVG. Het Departement WVG heeft daartoe in de loop van 2011 de departementen van de andere beleidsdomeinen aangeschreven met de (gerichte) vraag om per relevante doelstelling en actie de nodige opvolging te organiseren en heeft hun daarvoor een sjabloon aangereikt. De bedoeling was om op een conforme manier een actuele stand van zaken van de uitvoering van het plan te kunnen opmaken.

7. Monitoring van het plan: inhoud

Het voortgangsrapport biedt een totaalbeeld van de ontwikkelingen in het Vlaamse inclusieve ouderenbeleid. De 273 beleidsacties uit het ouderenbeleidsplan vormen het uitgangspunt van het voortgangsrapport want ze behoren tot de kern van de implementatie van een inclusief ouderenbeleid. Om de voortgang van deze acties na te gaan, worden ze, waar mogelijk, vertaald in tastbare resultaten. Dit zijn een of meer mijlpalen, gekoppeld aan een actie. Zo wordt per actie gepeild naar voortgang en realisatiegraad. De mogelijkheid bestaat om de status te motiveren, wat ruimte biedt voor eventuele toelichting.

8. Monitoring van het plan: analyse van de algemene voortgang

Uit het volledige overzicht van de 273 beleidsacties blijkt dat 56 acties (of 21 percent) eind 2011 al gerealiseerd zijn en 208 acties (of 76 percent) op schema zitten. De deadline van deze acties is nog niet verstreken. Bij 9 acties (of 3 percent) is de deadline wel verstreken. Deze acties zijn al opgestart en zitten in een ontwikkelingstraject, maar hebben enige vertraging opgelopen bij de uitvoering. Vaak heeft deze vertraging te maken met het bijstellen van de invulling van de actie, soms doordat bepaalde acties moeten wachten op andere ontwikkelingen vooraleer men verdere stappen kan nemen of omdat de implementatie meer verdieping vraagt dan eerst gepland.

9. Monitoring van het plan: analyse per thema

9.1. Thema 1: Informatie, inspraak en participatie

Een kwart van de acties binnen dit thema is gerealiseerd, 69 percent zit op schema en 6 percent heeft vertraging opgelopen.

Dit thema beklemtoont het belang van de participatie van ouderen aan de samenleving en het besluitvormingsproces om te komen tot maatschappelijke participatie op alle levensdomeinen. Dat moet meerwaarde geven voor het maatschappelijke draagvlak en de samenleving. Dat kan pas als ouderen voldoende geïnformeerd zijn. Doelstellingen en acties houden verband met de kennis van sociale rechten, zoals de participatie van ouderen aan het lokaal ouderenbeleid, en inspraak in thuiszorg en residentiële ouderenzorg met het oog op vraaggerichte zorg.

De creatie van het actieplan 'universal design' heeft vertraging opgelopen. In het kader van de Europese open coördinatiemethode doelstellingenkader 'toegankelijkheid van informatie' zal dit in 2012 opnieuw opgenomen worden. Daarnaast moet verwezen worden naar het ontwerp van decreet houdende de stimulering van een inclusief Vlaams ouderenbeleid en de beleidsparticipatie van ouderen (*Parl.St*. Vl.Parl. 2011-12, nr. 1716/1).

De ontwikkeling van relevante informatie voor de participatie van ouderen, zoals bijvoorbeeld de 60+-gids, is gerealiseerd. Net zoals de afbakening van de rol van de Vlaamse Ouderenraad in een nieuwe beheersovereenkomst, en de inspraak van ouderen bij de cultuurbeleidsplannen en bij de invulling van lokale toewijzingsreglementen van het lokaal woonoverleg.

9.2. Thema 2: Armoede en sociale bescherming

Wat betreft het thema armoede en sociale bescherming stelt minister Jo Vandeurzen vast dat 22 percent van de acties gerealiseerd is en 78 percent van de acties op schema zit. Geen enkele actie heeft vertraging opgelopen.

Om een waardig en onafhankelijk leven te leiden, is een minimum aan financiële middelen noodzakelijk. In dit verband wordt werk gemaakt van het decreet van 13 juli 2012 houdende de Vlaamse sociale bescherming, en van de maximumfactuur in de thuiszorg. In een latere fase worden de kosten in de residentiële ouderenzorg begrensd. Een ander belangrijk instrument wordt de basishospitalisatieverzekering. Woonzorgvoorzieningen moeten binnen het bereik worden gebracht van ouderen in armoede. Voorts moet de schuldbemiddeling worden aangepakt.

Als gevolg van de budgettaire context heeft de Vlaamse Regering beslist om de acties in het kader van de Vlaamse sociale bescherming in de wacht te zetten. Tijdens de begrotingscontrole in het voorjaar van 2013 zal duidelijk worden wanneer het bijkomende forfait van de zwaarst zorgbehoevenden in de zorgverkering, de maximumfactuur in de thuiszorg en de daaraan gekoppelde nieuwe bijdrageregeling voor gezinszorg, aanvullende thuiszorg en logistieke hulp uitgevoerd zullen worden.

Het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding 2010-2014 (*Parl.St*. Vl.Parl. 2009-10, nr. 637/1), de Armoedemonitor en het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2010-2014 zijn op elkaar afgestemd. Over de armoede in Brussel is een permanent overleg armoede opgestart. Het aanbod van thuislozenzorg is in kaart gebracht. Vanaf 1 januari 2013 treden de resultaatsindicatoren van de diensten maatschappelijk werk van de ziekenfondsen in voege. Een van de indicatoren stelt dat ten minste een kwart van het totaal aantal bereikte gebruikers een beperkt inkomen of een beperkt sociaal netwerk heeft. Indien de indicatoren door een

erkende dienst twee jaar na elkaar niet bereikt worden, dan verliest die dienst 10 percent van zijn enveloppenfinanciering.

9.3. Thema 3: Diversiteit en discriminatie

Tien percent van de acties is gerealiseerd, 79 percent zit op schema en 11 percent heeft vertraging.

De ouderengroep is geen homogene groep. Ouderen verschillen in opvoeding, sociale achtergrond, seksuele geaardheid, religie, gezinssamenstelling, inkomen, gezondheid enzovoort. Vlaanderen wil openstaan voor alle ouderen, en wenst interculturalisering te stimuleren en discriminatie op grond van leeftijd, etnische afkomst, seksuele voorkeur of gender te bestrijden.

De ontwikkeling van een visie op interculturalisering van woonzorg in overleg met de sector en het allochtone middenveld is nog niet gerealiseerd. Dat impliceert niet enkel een engagement vanuit het beleid, maar ook vanuit de sector en de allochtonengemeenschappen zelf. Zo zijn er tal van initiatieven ontwikkeld die zowel de negatieve beeldvorming moeten corrigeren als de interculturalisering moeten bevorderen en de sector meer cultuursensitief moeten maken. Een toenemende kennis van het Nederlands binnen de allochtonengemeenschappen zal ook leiden tot meer begrip en appreciatie van het zorgaanbod.

Ook de actualisering van het convenant over ouderenmis(be)handeling is nog niet afgerond. De besprekingen liggen stil door de oprichting van een Vlaams meldpunt Misbruik, Geweld en Kindermishandeling. De thematiek van ouderenmis(be)handeling valt ook onder dit meldpunt. In het najaar van 2012 zal opnieuw contact opgenomen worden met de provinciebesturen om een aantal thema's in het kader van de interne staatshervorming samen met de provinciebesturen te bekijken, waaronder het thema ouderenmis(be)handeling.

Van 24 september tot 1 oktober 2011 liep de Roze Belweek. In het najaar 2010 en het voorjaar 2011 liep de Vlaamse campagne: 'Generatie Nu – Jong van Hart'.

9.4. Thema 4: Gezondheid, sport en welzijn

Achttien percent van de acties is gerealiseerd, 78 percent zit op schema en 4 percent heeft vertraging opgelopen.

Thema 4 richt zich voornamelijk op een kwaliteitsvol leven van ouderen waarbij een gezonde en sportieve levensstijl wordt aangemoedigd. Een vernieuwend zorgaanbod speelt in op de lichamelijke, psychische en sociale noden. Hierbij staan drie aandachtspunten centraal: zelfredzaamheid van zorgbehoevenden en hun omgeving, voorrang aan de meest kwetsbaren en zo lang mogelijk zo zelfstandig mogelijk in de vertrouwde thuisomgeving blijven wonen. De gezondheidsdoelstelling 'Voeding en Beweging' (*Parl.St.* Vl.Parl. 2009, nr. 112/1) is niet zonder belang voor de doelgroep. Andere belangrijke aandachtspunten zijn seniorensport, preventie van infectieziektes en geneesmiddelengebruik, een goed aanbod van woonzorgvoorzieningen, aandacht voor ouderen in de geestelijke gezondheidszorg, hulpverlening voor ouder wordende personen met een handicap en ten slotte dementie, palliatie en levenseinde.

Om het screeningsbeleid in woonzorgcentra en ziekenhuizen uit te klaren is het nog wachten op een studie van het federale Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid. Er is nog geen visietekst over het onthaal en de psychosociale begeleiding van ouderen door het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk, in overleg met de sector. Er is wel een verslag van een interne studiedag over ouderen waarin gesteld wordt dat ouderen wel degelijk een doel-

groep zijn van het CAW. De projectmatige inzet van dementieconsulenten wordt geëvalueerd. Als er voldoende budgettaire ruimte is, krijgen de dementieconsulenten een plaats in het Woonzorgdecreet van 13 maart 2009. Het rapport van de dementieconsulenten met beleidsaanbevelingen werd afgeleverd begin 2012. De rapporten van de respectievelijke projecten, het omvattende rapport van de Vlaamse stuurgroep onder begeleiding van LUCAS en het Expertisecentrum Dementie Vlaanderen, en het evaluatierapport van het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid werden in juni 2012 met de betrokken projecten besproken en leidden tot verdere beleidsaanbevelingen. Het kabinet legt de laatste hand aan het ontwerp van transitieplan 'Dementiekundige basiszorg inclusief zorgbegeleiding in het natuurlijk thuismilieu'. Dit plan zal besproken worden met de betrokken actoren om het nadien, binnen de budgettaire mogelijkheden, stap voor stap uit te voeren.

Wat betreft het realiseren van de verschillende gezondheidsdoelstellingen 'Voeding en Beweging' is het belangrijk te vermelden dat deze doelstellingen in het licht van ondervoeding bij ouderen dienen herbekeken te worden. Aan de Hoge Gezondheidsraad en aan de Koninklijke Academie voor Geneeskunde van België is gevraagd om een evidencebased aanbeveling te ontwikkelen inzake ondervoeding bij ouderen.

Er zijn verscheidene acties rond sport en bewegen voor ouderen opgezet vanuit de KU Leuven en de VUB in samenspraak met de stakeholders in Vlaanderen. Griepvaccins worden kosteloos gegeven aan bewoners van woonzorgcentra.

De nieuwe diensten voor gastopvang (met vrijwilligers) zijn erkend, geprogrammeerd en gesubsidieerd. Er is een inhaalbeweging gebeurd van het subsidiabele urencontingent vrijwilligersoppas. Er zijn jaarlijkse groeipaden voor de diverse thuiszorgvoorzieningen. Acute gezinszorg na ontslag uit een ziekenhuis werd mogelijk dankzij aangepaste regelgeving. Het Vlaamse totaalbeleid voor personen met dementie werd vertaald in 'Naar een dementievriendelijk Vlaanderen – Dementieplan Vlaanderen 2010-2014' (*Parl. St.* Vl.Parl. 2010-11, nr. 1201/1). Ten slotte is ook het Vlaamse actieplan 'Werk maken van werk' ontwikkeld.

9.5. Thema 5: Actief en productief ouder worden

Drieënveertig percent van de acties is gerealiseerd en 57 percent zit op schema. Er zijn in dit thema geen acties die vertraging hebben opgelopen.

In dit thema ligt de nadruk op het actief zijn van ouderen. Ze nemen allerlei rollen op en vervullen op die manier een belangrijke maatschappelijke functie, waaronder mantelzorg en vrijwilligerswerk. Vlaanderen moet de rol die ouderen vervullen erkennen en waarderen door bijvoorbeeld aandacht te schenken aan productief ouder worden. De expertise van ouderen moet een plaats krijgen in de samenleving.

Met het oog op het streefdoel 'langer werken' is ingezet op versterkte begeleiding, loopbaanoriëntering en vraaggestuurde bemiddeling bij oudere werkzoekenden. Daarnaast zijn de loonlastenvoorwaarden aangepast bij de overdracht van familiale ondernemingen. Voor wat het vrijwilligerswerk betreft, zijn twee besluiten goedgekeurd ter uitvoering van het decreet van 3 april 2009 betreffende het georganiseerde vrijwilligerswerk in de welzijns- en gezondheidssector.

9.6. Thema 6: Wonen en energie

Twintig percent van de acties is gerealiseerd, 77 percent is op schema en 3 percent heeft vertraging opgelopen.

Naarmate mensen ouder worden, zijn ze in toenemende mate aangewezen op hun directe leefomgeving, hun woning en de buurt waarin ze wonen. Vlaanderen zorgt voor aangepaste, betaalbare en duurzame woningen in een duurzame omgeving.

In feite heeft slechts één actie vertraging opgelopen. Het kader voor het proactieve Vlaamse vastgoed- en patrimoniumbeheer is nog niet volledig uitgewerkt. Voorlopig is al een aanzet tot vastgoedinventaris opgemaakt. De vastgoedinventaris wordt verder aangevuld. Het vastgoedbeleid zal uitgetekend worden in het najaar van 2012 en het voorjaar van 2013.

Het uitvoeringsbesluit over de assistentiewoningen is goedgekeurd. De inventaris van bestaande knelpunten in de toegang tot betaalbare koop- en huurwoningen in het kader van de evaluatie van het kaderbesluit Sociale Huur is ontwikkeld. Er zijn tal van experimentele projecten Wonen-Welzijn en stadsvernieuwingsprojecten van start gegaan.

9.7. Thema 7: Mobiliteit, toegankelijkheid en veiligheid

Alle acties binnen dit thema zitten op schema. Dit heeft te maken met de koppeling van de acties aan één deadline, namelijk 2014.

Vlaanderen wenst werk te maken van een toegankelijke en veilige omgeving en bouwt de vervoersmogelijkheden voor minder mobiele mensen uit. De mogelijkheid om je te verplaatsen is een noodzakelijke voorwaarde om volwaardig te kunnen deelnemen aan het maatschappelijke leven. Daartoe moet het vervoer van en naar voorzieningen beter. De Lijn moet werken aan de toegankelijkheid van voertuigen en haltes. Gevaarlijke verkeerspunten moeten aangepakt worden met aandacht voor de zwakke weggebruiker.

9.8. Thema 8: Cultuur, verenigingsleven, levenslang leren, toerisme en media

Vierentwintig percent van de acties is gerealiseerd en 76 percent ervan zit op schema. Er zijn geen acties met vertraging.

Thema 8 is een omvattend thema. Er is onder meer het belang van de deelname aan cultuur en aan het verenigingsleven als hefbomen voor de deelname aan de samenleving. De samenleving verandert snel, en daarom wordt geïnvesteerd in levenslang en levensbreed leren opdat ouderen kunnen bijblijven. De media worden aangemoedigd om bij te dragen tot een genuanceerde beeldvorming over ouderen.

Belangrijke actiepunten zijn onder meer het verenigingsleven ondersteunen, culturele competenties stimuleren, inzetten op levenslang leren door acties in lokale bibliotheken, een toegankelijk reisaanbod uitbouwen en een kenniscentrum Mediawijsheid oprichten dat sensibiliseert over specifieke noden van doelgroepen zoals ouderen.

Inzake cultuur zijn volgende zaken gerealiseerd: de aangepaste dienstverlening door bibliotheken, de toegankelijkheidsinventaris en het programma-aanbod van de cultuurhuizen voor de doelgroep ouderen. Voorts is de ondersteuning van het verenigingsleven een voorwaarde voor subsidiëring van de lokale cultuurbeleidsplannen. Op mediavlak is de aandacht voor het aanbod aan en de beeldvorming van ouderen opgenomen in de beheersovereenkomst van de VRT. Dat ‘Music for Life’ in december in 2012 zal focussen op levenskwaliteit van personen met dementie en het taboe rond dementie wenst te doorbreken, is hiervan een voorbeeld.

10. Verdere verloop van de monitoring

Er zal werk worden gemaakt van een inclusief ouderenbeleid om de maatschappelijke slagkracht van de ouderen in Vlaanderen te versterken. In dit kader kan dit voortgangs-

rapport beschouwd worden als een eerste foto van de stand van zaken in het Vlaamse ouderenbeleid eind 2011.

Globaal gezien is minister Jo Vandeurzen tevreden met de stand van zaken. Vele acties zitten op schema, wat bewijst dat iedere minister zijn engagement ernstig neemt. Uiteraard zal het zaak zijn de acties te blijven opvolgen.

In juli 2012 heeft de Vlaamse Regering kennis genomen van het rapport. In de zomer van 2012 is het rapport ook ter consultatie aan de Vlaamse Ouderenraad bezorgd. De minister verwacht hun advies tegen het einde van 2012.

Ten slotte zullen de bemerkingen op het voortgangsrapport vanuit het Vlaams Parlement en de Vlaamse Ouderenraad door de interkabinettenwerkgroep over het ouderenbeleidsplan opgenomen worden. Eventuele wijzigingen in het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2010-2014 zullen voorgelegd worden aan de Vlaamse Regering. Op het einde van de regeerperiode volgt een eindevaluatie van het ouderenbeleidsplan.

II. BESPREKING

Mevrouw *Vera Van der Borght* pleit in navolging van de Vlaamse Ouderenraad voor een beknopter plan in duidelijke taal en met meetbare doelstellingen. De vage uitvoeringstiming en het ontbreken van indicatoren en tussentijdse doelen maken het thans zeer moeilijk om acties en maatregelen te evalueren. Pijnlijk is ook dat Vlaanderen niet over een budgettaire raming van de vergrijzing beschikt, terwijl de federale Studiecommissie voor de Vergrijzing jaarlijks een rapport opmaakt op basis van de ontwikkeling van economie, genomen maatregelen en bevolkingsprognoses. Open Vld onderschrijft de vraag van OKRA naar een (budgettair) meerjarenprogramma voor de zorg, gezien de ongeziene vergrijzing bijkomende capaciteit en flexibiliteit nodig maakt. Daarover staat echter weinig in het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2010-2014, evenmin als over de regionale spreiding van het zorgaanbod. Bovendien dringt de tijd. Enkele maatregelen zijn dermate belangrijk, dat ze in 2014 absoluut in werking moeten treden.

De Vlaamse Ouderenraad vraagt ook een betere doorstroming van de gegevens uit studies, rapporten en nota's naar de bevolking en het lokale niveau. Met het oog op een naadloze integratie van de nieuwe bevoegdheden tijdens de komende staatshervorming, is dringend een ontwerp van masterplan over de Vlaamse ouderenzorg nodig. Mevrouw Vera Van der Borght dringt erop aan hierover snel van gedachten te wisselen.

Eigenaardig is het voornemen om het federale Omnio-statuut beter bekend te maken, terwijl het de taak van OCMW's en de maatschappelijke werkers van de ziekenfondsen zou moeten zijn voor mensen in armoede en zorgbehoevende ouderen na te gaan welke hun rechten zijn en welke voordelen ze kunnen genieten. Doordat dit veel te weinig gebeurt, lopen mensen voordelen mis. Het lid erkent wel dat dit opgenomen is in actiepunt 9. De toekenning van tegemoetkomingen zou wel zonder administratieve rompslomp voor de mantelzorgers moeten kunnen gebeuren. Zij vraagt wanneer welke Vlaamse uitkeringen automatisch zullen worden toegekend. De automatische toekenning van rechten moet prioritair ingevoerd worden. Niet alleen dementerenden, maar eigenlijk het gros van de zorgbehoevende ouderen heeft hulp nodig om door het bos de bomen te zien. Dat geldt evenzeer voor de mantelzorgers. Er bestaat een Vlaamse rechtenverkenner, maar veel mensen kennen die niet. Zelfs professionals uit de welzijnssector geven te kennen dat ze het overzicht verloren zijn.

Actie 41 stelt de indexering in het vooruitzicht van de bijdrage aan en de uitkeringen van de zorgverzekering. Uit persberichten blijkt dat deze actie uit budgettaire overwegingen is uitgesteld. De spreekster heeft daardoor twijfels over de haalbaarheid van nieuwe

maatregelen zoals de maximumfactuur voor de thuiszorg. Wat de zorgverzekering betreft, informeert zij naar de stand van zaken in de verhoging van de uitkering voor de zwaarst zorgbehoevenden. Is het uitstel definitief of komt de verhoging er nog tijdens deze beleidsperiode?

De spreekster wil duidelijkheid over de ontwikkeling van het instrument voor de opvolging van thuisloosheid, waarvan het plan suggereert dat het klaar is, terwijl de minister in een antwoord op haar schriftelijke vraag nr. 97 van 3 december 2012 antwoordde dat de tweede testfase, die in september 2012 begon, nog loopt. De genoemde onduidelijkheid bestaat ook in het onderzoek over de vraag naar opvang en begeleiding. Wat is de stand van zaken in dat laatste?

Van het Vlaamse centrum voor hulpmiddelen en assistieve technologie wil ze weten voor welke ouderen het bedoeld is. Is het uitsluitend voor ouderen die een echte handicap oplopen of door een ongeval rolstoelafhankelijk worden? Komen ook mensen die door dementie rolstoelafhankelijk worden in aanmerking? Wordt rekening gehouden met de overdracht van mobiliteitshulpmiddelen naar de gemeenschappen in de komende staatshervorming? Zal het centrum alleen expertise verzamelen of ook hulpmiddelen uitlenen? Onder de huidige regeling gaan veel middelen verloren. Het RIZIV betaalt hulpmiddelen terug, ook als die maar even gebruikt worden en daarna ongebruikt opgeborgen worden.

Uit actie 70 besluit de spreekster dat gezondheidsdoelstellingen geformuleerd worden zonder vooraf vast te leggen hoe de uitvoering ervan geëvalueerd zal worden. Er is een gezondheidsdoelstelling ‘Voeding en Beweging’, maar niemand weet hoe de uitvoering ervan geëvalueerd zal worden. De evaluatie wordt immers nog voorbereid door verschillende universiteiten. De Vlaamse Ouderenraad wijst ook terecht op het gebrek aan aandacht voor ondervoeding bij ouderen. De spreekster wil vernemen wat de minister hieraan plant te doen. Voorts vraagt ze hem of hij vasthoudt aan de voedingsdriehoek of kiest hij voor de voedselzandloper?

Verder vraagt mevrouw Vera Van der Borght waarom Kind en Gezin mee een gezondheidsconferentie over valpreventie bij ouderen organiseert.

Wat de vaccinatie tegen pneumokokken betreft, rijst de vraag of zij voldoende wordt geregistreerd. Leuvens onderzoek leert dat de helft van de huisartsen niet weet of oudere patiënten gevaccineerd zijn. Vier op tien patiënten en hun familie kent zijn vaccinatiestatus niet. Amper een op drie weet dat de vaccinatie aanbevolen is. Slechts 41 percent van de huisartsen gebruikt Vaccinnet en een op drie geeft de patiënt een vaccinatiekaart mee. Hier is werk aan de winkel, concludeert het lid.

Wordt in verband met de ziekenhuisinfectie in woonzorgcentra een nulmeting uitgevoerd met het oog op de jaarlijkse evaluatie van de maatregelen? Wat bedoelt de minister met de uitklaring van het screeningsbeleid in ziekenhuizen en woonzorgcentra?

Mevrouw Vera Van der Borght wil dat de minister de diensten voor gastopvang evalueert voor hij ze uitbreidt.

Het zorgaanbod zal met het oog op zorggarantie inspelen op de wijzigende zorgnood van ouder wordende personen met een handicap. Er is een uitbreiding gepland van de handicapspecifieke voorzieningen. Vervolgens vraagt ze of de overstap tussen een handicapspecifieke voorziening en woonzorgcentra onder de zorggarantie valt, en zo ja, of de woonzorgcentra dan ook bijkomend uitgebreid worden, gezien de bestaande wachtlijsten. Indien er geen uitbreiding gepland is van de woonzorgcentra, wil het commissielid vernemen hoe deze overstappen zich zullen verhouden tot de opvang van zorgbehoevende ouderen zonder handicap.

De spreekster informeert vervolgens naar de stand van zaken van het dementieconsult. Uit het rapport met beleidsaanbevelingen en het evaluatierapport zijn twee conclusies getrokken: mensen zien door het bos de bomen niet meer en er moet geïnvesteerd worden om hulpverleners basiskennis bij te brengen over dementie. Daarvoor zijn extra middelen nodig.

Aangezien steeds meer mensen een beroep doen op palliatieve zorg maar de middelen niet meegroeien, informeert mevrouw Vera Van der Borght of de minister zijn betere informatie voor de bevolking deze keer wel vergezeld zal laten gaan van bijkomende middelen.

Mevrouw Vera Van der Borght heeft twijfels bij het streven naar gezinsvriendelijke maatregelen waardoor grootouders kunnen instaan voor naschoolse opvang. Meer en meer stemmen gaan op dat meer oudere werknemers aan de slag moeten (blijven). Daarnaast vraagt ze of de opvang van kleinkinderen te combineren is met de zorg voor hulpbehoevende ouderen. Waarom geen kindvriendelijke en flexibele werkuren voor de ouders zelf, om te beginnen bij de openbare besturen? In dat verband peilt zij ook naar de stand van zaken in de uitvoering van het decreet van 20 april 2012 houdende de organisatie van kinderopvang van baby's en peuters.

Nieuwe technologie is mooi maar de essentie blijft dat voldoende professionele zorg voorhanden is, wat niet het geval is. Niet iedereen krijgt de nodige hoeveelheid thuiszorg. Twintig percent van de thuiszorgdiensten biedt geen continue dienstverlening aan. Dertig percent van de openbare thuiszorgdiensten biedt geen zorg aan op onregelmatige tijdstippen. Het lid brengt de kostprijs van de hulpmiddelen en woningaanpassingen ook in verband met de vaak beperkte gebruiksduur ervan. Tot slot vraagt ze naar de evaluatieresultaten van de projecten wonen en welzijn.

Mevrouw *Lies Jans* is tevreden met de realisaties die blijken uit het voortgangsrapport, ook al zijn er vertragingen zoals in de uitwerking van de Vlaamse sociale bescherming. Haar fractie roept de minister op om daar ten volle op in te zetten in de resterende jaren. Van de hoorzitting onthield ze de algemene tevredenheid. Zij sluit zich wel aan bij de pleidooien voor de budgettaire raming van de verschillende acties in het volgende plan en de effectieve meting van de impact van maatregelen op ouderen.

Mevrouw *Sonja Claes* ziet dat eind 2011 al een hele weg afgelegd was in de realisatie van het plan en daar komen dan nog de resultaten van 2012 bij.

Mevrouw *Else De Wachter* vraagt blijvende aandacht voor participatie en inspraak. Verder vraagt ze de minister of hij op de hoogte is van de alarmerende Europese cijfers over ouderenmishandeling en wat hij wil doen om dit onderwerp bespreekbaar te maken. Een ander belangrijk thema om rekening mee te houden, is de etnisch-culturele achtergrond. Wat onderneemt de minister op dat vlak?

Mevrouw *Mieke Vogels* vindt actieplannen modieuze catalogi die boven de realiteit zweven. Er wordt veel in gestreefd en opgezet, evenals gegoocheld met strategische en operationele doelstellingen, die niet meetbaar zijn en waar geen middelen tegenover staan. Dat is een kwalijke evolutie, die een grondig maatschappelijk debat voorkomt, en dat terwijl de toename van dementie en de staatshervorming het beleid ook op korte termijn voor enorme uitdagingen stellen.

Ouderen willen niet in een woonzorgcentrum wonen en geven er de voorkeur aan zo lang mogelijk alleen te wonen. Toch moet het beleid er niet naar streven om ouderen zo lang mogelijk in eigen huis maar wel in de eigen buurt te laten wonen. In wijken waar veel 65-plussers wonen blijft tot twee derde van alle ruimtes in woningen onderbenut, terwijl de vraag naar woningen groot is. Ouderen zijn niet bereid te investeren om hun woning om

te bouwen tot een kangoeroewoning. Ouderen wonen vaak in weinig comfortabele huizen. De spreekster kondigt een voorstel van resolutie aan over wonen voor ouderen. Dergelijk debat vindt mevrouw Mieke Vogels zinvoller dan een discussie over de mate waarin een honderdtal acties zijn gerealiseerd. Hoe zinvol is het om de voedingsdriehoek te promoten in woonzorgcentra waar ouderen vaak als gevolg van een gebrek aan aandacht aan ondervoeding lijden? Overigens verdienen ouderen het te eten wat ze graag eten. Het lid besluit dat men de tijd- en energierovende aanpak via dergelijke plannen in vraag moet durven stellen.

Minister *Jo Vandeurzen* erkent dat de leden die het over meet- en objectiveerbaarheid hadden, een punt gemaakt hebben. Er is al een grote evolutie tegenover het eerste ouderenbeleidsplan, maar het derde kan nog beter op dit vlak. Hij wijst er wel op dat het decreet van 30 april 2004 hoe dan ook een vijfjaarlijks plan voorschrijft. Verder bevestigt hij dat de overheveling van de residentiële ouderenzorg naar de gemeenschapsbevoegdheden een opportuniteit is. De Vlaamse Regering heeft daarover afgesproken dat de betrokken ministers informatie verzamelen en gesprekken voeren met stakeholders met het oog op een groenboek. Ook het Vlaams Parlement zal op een bepaald ogenblik de gelegenheid tot initiatief krijgen.

Wat de vertrouwdheid van de betrokkenen met hun rechten betreft, onderstreept hij dat de rechtenverkenner up-to-date is en werkt. De automatische toekenning is al van kracht in de woonzorgcentra en daarnaast heeft Samenlevingsopbouw ook het project over onderbescherming opgestart, dat over heel Vlaanderen wordt uitgerold. Er wordt ook rekening mee gehouden in de financiering van de diensten maatschappelijk werk.

Nadat in 'Naar een dementievriendelijk Vlaanderen – Dementieplan Vlaanderen 2010-2014' bewustmaking en de verhoging van eerstelijnsexpertise aan bod kwamen, is nu de omslag naar een structurele aanpak aan de orde. Het Vlaams Intersectoraal Akkoord biedt mogelijkheden op het vlak van vorming. Brede competentieverhoging wordt in elk geval een krachtlijn van het beleid.

De Vlaamse sociale bescherming blijft geblokkeerd tot de begrotingscontrole 2013.

Wat de thuislozen betreft, werd na onderzoek een webapplicatie ontwikkeld die alle aanbodvormen intersectoraal in kaart brengt. Zij werd onder leiding van LUCAS getest. Het op punt gezette monitoringinstrument wordt sinds september 2012 verder getest door alle Oost-Vlaamse OCMW's en zes CAW's. Na eventuele wijzigingen wordt een en ander in heel Vlaanderen en Brussel geïmplementeerd. In een tweede fase wordt het instrument uitgebreid met data die de vraag in kaart brengen, wat niet eenvoudig is gezien de registratie op dit moment niet uniform verloopt. LUCAS onderzocht ook de mogelijkheden op dit vlak en beschrijft ze in zijn rapport. Ze variëren van minimale registratie tot een zeer geavanceerd, intersectoraal cliëntenopvolgsysteem. De indicatoren en de behoeften worden meegenomen in de ontwikkeling van de elektronische dossiers binnen de CAW's. Hoe de vraagregistratie georganiseerd kan worden binnen de OCMW's wordt samen met VVSG onderzocht.

Het hulpmiddelenbeleid, dat het ouderenbeleid overschrijdt, is als expertise weggehaald uit het VAPH en bij het Departement WVG ondergebracht met een eigen verantwoordelijke. Alle mogelijkheden, inclusief verhuring en nieuwe technologieën, worden er leeftijdsonafhankelijk verzameld.

De gezondheidsdoelstellingen worden niet jaarlijks geëvalueerd. De aandacht voor ondervoeding in de woonzorgcentra is terecht en wordt daarom ook opgenomen in de afspraken met de woonzorgcentra over indicatoren. Ook de infecties zitten in die verplichte zelfevaluatie. Wat de voedingsdriehoek betreft, volgt de minister het Vlaams Instituut voor

Gezondheidspromotie en Ziektepreventie, en mengt hij zich niet in het wetenschappelijke debat. De conferentie over valpreventie betreft niet alleen ouderen maar ook kinderen. Voor de operationalisering van de screening is het wachten op het rapport van het Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid over de aanpak.

Palliatieve zorg zal in de staatshervorming aan bod komen.

Wat de relatie tussen werk, gezin en zorg betreft, zit de minister meer op de lijn van mevrouw Vogels. Vermaatschappelijking veronderstelt ingrijpen in de relatie tussen werk, gezin en zorg. Minister Muyters houdt daarmee rekening in zijn premiestelsel.

Het Europese project ter doorbreking van het taboe rond ouderenmishandeling is hem bekend. Het moest een handboek opleveren met alle mogelijke instrumenten voor de aanpak van intrafamiliaal geweld ten dienste van de thuiszorg, de basisopleiding in die sector en de training van hulpverleners. Verschillende landen werkten intensief samen aan dit gedegen instrumentarium. De rol van Vlaams Ondersteuningscentrum Ouderenmishandeling werd daarin opgenomen door CAW Zuid-Oost-Vlaanderen. De minister kondigt ook de nieuwe campagne van meldnummer 1712 aan, die gaat over partnergeweld en oudermishandeling. Het ondersteuningscentrum ontwikkelde samen met Familiehulp een instrument voor risicotaxatie, dat zich in een testfase bevindt en vervolgens na laatste aanpassingen zal verspreid worden. Wat ouderen met een andere etnisch-culturele achtergrond betreft, is met het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk overeengekomen dat het goede praktijken inventariseert en verspreidt in de loop van 2013.

Minister Jo Vandeurzen kan de redenering volgen dat men door de verkaveling een breed debat mist, maar anderzijds is een aantal concrete acties wel degelijk het gevolg van een omvattende visie. Het beleidsdomein Wonen is daar een voorbeeld van door het Woonzorgdecreet van 13 maart 2009. Het staat het Vlaams Parlement vrij om bredere initiatieven te nemen. Zelf neemt hij in Vlaanderen een dergelijke beweging al waar, waarbinnen woonzorgcentra een plek krijgen in een breder verhaal met zware, intensieve zorg als kern waarrond allerlei woonvormen zoals assistentiewoningen kringen vormen.

Katrien SCHRYVERS,
voorzitter

Mieke VOGELS,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

CAW	centrum algemeen welzijnswerk
KU Leuven	Katholieke Universiteit Leuven
LUCAS	Centrum voor zorgonderzoek en consultancy van de KU Leuven
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
RIZIV	Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering
VAPH	Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap
VRT	Vlaamse Radio- en Televisieomroeporganisatie
VUB	Vrije Universiteit Brussel
VVSG	Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten
WVG	Welzijn, Volksgezondheid en Gezin